

El valencians i l'Onze de Setembre

Saltaré quan salte Barcelona." Diuen que aquesta va ser la resposta del general Joan Baptista Basset quan li oferiren de marxar amb les tropes imperials que abandonaven el país, l'any 1713. La lleialtat de Basset envers l'aleshores ja emperador Carles, era de pedra picada: no l'havien disminuïda ni el menysteniment ni la presó. Ara, però, que per ordre del mateix Carles quedava lliure del jurament de fidelitat, tot i poder continuar al seu costat —a Viena, per exemple—, per fi amb certa tranquil·litat després d'anys de batalles, el veterà general expressava amb nitidesa la seva lleialtat fonamental: es quedava a Barcelona, a defensar-la, a viure amb la ciutat la seva mateixa sort. Les raons queden ben nítidament expressades en un document oficial on s'hi especifica com explicà Basset els seus motius: d'una banda, "*el exemplo que da la fineza y constancia catalana en repugnar la mudanza de Amo que la desgracia la propone*" i, de l'altra, "*la memoria de haver nacido súbdito de la Corona de Aragón de la cual se expusieron al riesgo tantos hombres honrados por influencia suya*". I es va quedar.

No fou l'únic. Tal com ens explica José Luis Cervera, autor del llibre *Basset:*

Aquest agost feia 300 anys del desembarcament del general i mite valencià Joan Baptista Basset a Dénia, i del consegüent alçament maulet contra el borbó Felip V. S'acosta l'Onze de Setembre i enguany tindrà un preludi especial: un acte al Fossar de les Moreres, el 8 de setembre, recordarà Basset i, amb ell, tots els valencians que lluitaren en la defensa de Barcelona, el 1714.

mite i realitat de l'heroi valencià (Ed. 3i4), els valencians que lluitaren en la defensa de Barcelona davant de les tropes borbòniques de Felip V, l'any 1714, "varen ser més 1.700 que 1.500: molts". Els uns, enquadrats en els regiments de valencians —Mare de Déu dels Desemparats i Sant Vicent Ferrer, amb cosa de 500 homes cadascun—; els altres, com a miquelets, en regiments del mateix Principat, a la Coronela barcelonina... La seva heroïtat va ser la de la ciutat.

Potser per això sorprenia que, fins ara, Barcelona no hagués mostrat públicament memòria dels qui hi arribaren des del sud, després d'Almansa, per continuar plantant cara als borbònics malgrat els mals auguris, en defensa d'unes llibertats amb idèntica arrel i perspectiva.

El proper 8 de setembre, però, s'omplirà el buit: a iniciativa d'Acció Cultural del País Valencià (ACPV), tot aprofitant l'inici de les commemoracions que recordaran l'alçament contra els borbons —i el que representaven de centralisme absolutista— i la guerra que havia de culminar l'11 de setembre del 1714 amb la caiguda de Barcelona, i el 1715, amb la de Mallorca: Barcelona viurà un homenatge singular i d'importància més que simbòlica: des de les 12 del migdia, una placa, obra del prestigiós escultor Andreu Alfaro, recordarà, al mateix Fossar de les Moreres, el general Joan Baptista Basset i els valencians que lluitaren defensant la ciutat.

L'acte comptarà amb la presència i intervencions del president del Parlament del Principat de Catalunya, Ernest Benach; l'alcalde de Barcelona, Joan Clos, i els regidors Xavier Trias, Ferran Mascarell, Imma Mayol i Jordi Portabella; el conseller d'Universitats, Carles Solà (xatívi que parlarà en representació dels valencians residents a Barcelona); diverses personalitats del Principat d'ascendència valenciana, com ara Raimon Carrasco, fill de Manuel Carrasco i Formiguera, Salvador Giner, president del IEC, o l'escriptor Pere Gimferrer; Jordi Miravet, president del memorial 1714; i Eliseu Climent, president d'ACPV. A més, hi haurà la música. O més que música: Jordi Savall interpretarà el *Cant dels Ocells* i Carles Santos dirigirà les interpretacions d'*Els Segadors* i la *Muixeranga* que clouran l'homenatge. A partir d'aleshores, romandrà la placa. Per a memòria de tots.

Joan Baptista Basset, mite i adalid.

No en coneixem, encara, amb exactitud, ni la data de naixement ni la de la mort. Hi ha molts aspectes de la seva biografia que ens són negats, ara per ara i, posats a no tenir, no en tenim ni un sol retrat: la fesomia del general valencià més famós, impulsor i capdavanter de l'alçament maulet contra l'exèrcit borbònic, ha estat sempre un misteri. Un gravat de l'època, que representa una sessió de la junta de guerra durant el setge de Barcelona, el 1714, mostra dos homes vestits amb l'uniforme imperial: l'un s'ha identificat amb Antoni de Villarroya, cap de la defensa de Barcelona; l'altre, que hauria de ser Joan Baptista Basset, se'n presenta... d'esquena.

La manca de dades inclou, val a dir, una notablement minsa bibliografia, cosa de la qual se sorprenia José Luis Cervera en publicar, l'any 2003, el seu llibre: "Informar-se avui una mica sobre ell és, a tot estirar, llegir una síntesi de la guerra de Successió a València, en la qual s'insereix el nom d'aquest personatge, sense més base de coneixement que algunes referències bibliogràfiques coetànies, generalment adverses per proborbòniques, ja que dels perdedors acostumen a quedar pocs documents, inèdits la majoria, sistemàticament ignorats d'altres, i fins i tot amagats".

Tot plegat, però, no ha pogut superar la força del mite: si Joan Baptista Basset era, ja en la seva època, una figura admirada i seguida al País Valencià ("*In honorifentia populi nostro*", es llegia al retrat de Basset que la gent de la ciutat de València va penjar en un balcó, durant el recorregut d'una processó, el 23 de maig del 1706, bo i concedint-li el mateix títol amb el qual s'honorava la Mare de Déu dels Desemparats), ha esdevingut, amb el pas dels anys i malgrat els silencis imposats o consentits, un mite de tot punt.

Nascut a l'horta de València, diu la tradició que a Alboraya, fill de Tomàs o Joan Baptista Basset i d'Esperança Ramos, es va allistar a les tropes que servien la casa d'Àustria devers el 1680 i va combatre al seu servei des de Milà a Hongria, arribant a ser, en quinze anys, coronel d'enginyers de l'exèrcit imperial. A mitjan 1703, un ja general Joan Baptista Basset fou escollit ajudant personal de l'arxiduc Carles.

Simulació de la façana del Fossar de les Moreres on s'intalarà o es col·locarà una placa d'homenatge als valencians que lluitaren per Barcelona. A baix, detall de la placa dissenyada per Andreu Alfaro.

Com era Basset, l'home que va embarcar a Dénia, ara fa tres-cents anys, "sent només un heroic militar", com explica Cervera, i que en "va eixir convertit en líder del poble valencià"? Tenia un "caràcter sec, tallant, fort i fins i tot molt violent", però, en condicions extremes, "es mostrava amb una serenitat, prudència i valor excepcionals". En els informes tècnics sobre fortificacions, s'hi detecta "una minuciositat extrema i una gran capacitat d'anàlisi". Però si hi ha una característica que pugui distingir el personatge, aquesta és, possiblement, la lleialtat: lleialtat expressa al seu rei i als amics (i aquí cal destacar la figura de Jordi Hessen-Darmstadt, al costat del qual participà Basset en la presa de Gibraltar, el 1704, i que morí durant la presa de Barcelona per part de les tropes

austracistes, el 1705), però, sobretot, al seu poble. No debades, el famós desembarcament austracista a Dénia, l'agost del 1705 (ara fa, exactament, tres-cents anys) va ser més fruit de la determinació del general que no pas de cap pla de l'exèrcit de l'arxiduc: els plans de la Junta d'Aliats no preveïen cap acció immediata sobre València i dirigien els seus vaixells directament devers Barcelona; i si Basset va aconseguir fer marxa a Dénia, alçar des d'allà tota la comarca de la Marina, fer cap a València i sumar-la a la causa austracista, va ser per iniciativa pròpia: va empenyorar les seves possessions per 600 lliures valencianes, amb les quals volia finançar el desembarcament i l'alçament popular. Tal com especifica Cervera, a tal fi

L'única imatge de Basset: un gravat de l'època ens el mostra –probablement– d'esquena, durant una reunió de la Junta de Guerra, en el setge de Barcelona.

“Basset només va disposar, doncs, dels seus propis recursos humans i financers, però no de tropes ni de diners aliats”. Aconseguir sumar les terres valencianes al camp austracista, el 1705, continua Cervera, “no va ser un projecte del rei

Carles d'Àustria, ni del landgravi [una mena de governador], ni dels comandaments aliats: ho va ser de Basset. Això ho va intuir el poble valencià, que va aclamar com l'alliberador, no les autoritats austracistes, sinó Basset”. Des de la

Marina Alta, Basset va col·laborar en l'alçament, dotació i ampliació de partides antiborbòniques. Les viles i els llocs canviaven de rei, seguint Basset i les promeses que tant s'assemblaven a les reclamacions populars de la prou recent segona Germania –alçament en reivindicació dels Furs de Jaume I contra les jurisdiccions senyorials de tipus feudal i d'influència aragonesa i castellana–, i poc després la gent de la Marina i la Ribera, de Xàtiva i de l'Horta feien cap a València: el 16 de desembre del 1705, Joan Baptista Basset entrava, a la caiguda del sol, a la ciutat. I escriu Cervera: “A la vesprada, l'alegria popular s'expressava en la forma tradicional: visques, muires i crema de les torres de Serrans, la presó símbol de la repressió”.

Després havien de venir el setge borbònic; els reforços austracistes comandats pel comte de Peterborough; la més que tibant relació entre el bufat aristòcrata i l'heroi popular; els problemes de salut de Basset, que veia els amics assetjats (empresonats!) per ordre de Peterborough, i la seva pràctica expulsió de la ciutat –encara no recuperat d'una

El general Moragues, un altre heroi mític

Josep Moragues i Mas era fill de Sant Hilari Sacalm (1669). Juntament amb Mas de Roda i Bac de Roda va participar intensament en les partides de voluntaris que van lluitar contra els francesos durant la Guerra dels Nou Anys (1689-1697). La seva tenacitat i l'eficàcia superior a les tropes de la monarquia van fer que els “vigatans” guanyessin un merescut prestigi. Era un grup de propietaris benestants que van esdevenir oficials dels fusellers. El prestigi de què gaudien els va permetre, a partir de l'estiu del 1704, disposar del suport, primer de la població de la Plana de Vic i més de tard de les comarques de l'entorn, a favor de la causa austracista. El grup de “vigatans” estava ben connectat amb el príncep Jordi de Darmstadt, de la casa austríaca, el qual havia arribat a Catalunya el 1695 al capdavant de 2.000 homes per lluitar contra els francesos.

El 1705 Moragues fou ascendit a coronel. Dos anys més tard, era governador de Castellciutat i el 1709 ja era general. A causa d'una malaltia, va estar retirat a Sort, entre 1713 i 1714. Però en el tram final de la guerra tornà a l'activitat militar i col·laborà amb Antoni Desvalls, cap superior de les forces catalanes a l'exterior de Barcelona, formades per uns 12.000 homes, per intentar aixecar el país i trencar el setge de Barcelona establert per les tropes borbòniques. Després de l'ocupació de Barcelona, l'11 de setembre, seguint ordres de Desvalls, es replegà a Cardona. Els seus defensors van

aconseguir una capitulació favorable i van ser equiparats a soldats imperials.

Amb tot, Moragues, veient l'ambient de repressió que s'abatia contra els principals caps de la resistència, i després que el capità general, el príncep Albert Octavius 'T Serclaes de Tilly li prohibís moure's de Barcelona, va decidir embarcar-se cap a Mallorca, encara en mans dels austracistes. Però el 22 de març del 1715 l'embarcació va ser capturada pels filipistes. Cinc dies després era executat, després d'un ritual macabre que tenia per objectiu escarmentar els catalans i dissuadir qualsevol intent de resistència: primer va ser arrossegat públicament per un cavall, després degollat i esquartejat i, finalment, el seu cap va ser penjat en una gàbia de ferro al Portal de Mar, tal com es feia amb els bandolers, amb una inscripció en llatí que deia: “Josep Moragues, a causa d'un crim perpetrat de contínua rebel·lió.” La seva vídua, Magdalena Giralt, onze anys més tard demanà l'emperador que, per esborrar la memòria del tràgic i deplorable destí del general Moragues, sol·licités a Felip V que fes despenjar el cap. La gestió la va dur a terme Ramon de Vilana Perlas, secretari de Despatx Universal de Carles VI. A la fi, el febrer del 1727, va ser despenjat el cap.

Joaquim Albareda
Universitat Pompeu Fabra

hemiplegia—, sota l'excusa de marxar a defensar Alzira; la detenció de Basset per part dels mateixos austracistes, que l'empresonen sota l'acusació d'haver ocupat València sense permís reial tot abandonant Dénia, de fer concessions antisenyorials a les classes populars...; el trasllat del general a Lleida, per evitar que els seus partidaris l'alliberin; i, la batalla d'Almansa, el 25 d'abril del 1707, on l'exèrcit del Felip V de Borbó va vèncer el d'Àustria i que va determinar l'ocupació del territori valencià i la pèrdua de les seves llibertats. Basset, en aquella data fatídica, era a la presó per ordre del rei al qual era lleial.

Després d'Almansa, i "para capitanear los naturales del reino", els austracistes decideixen alliberar Basset. I ell hi torna: pren el comandament de la defensa de Dénia, els anteriors caps de la vila es volen rendir, ell no: li disparen i el detenen, se l'enduen detingut a Mallorca, li confisquen els béns. La història es repeteix. I també hi ha una nova rehabilitació: escriu Cervera: "La mort prematura de l'emperador Josep pertorba el panorama internacional. Mort sense descendència, l'hereu és el seu germà Carles, regnant a Espanya, qui per descomptat prefereix l'imperi a un regne disputat". Abans de marxar, però, Carles es recorda de Basset, el rehabilita en el seu rang militar, li ofereix paga i diners.

El 1713, després dels acords d'Utrecht, l'emperador ordena la sortida del Principat de les seves tropes. Els oficials i soldats autòctons que el servien podien triar entre continuar al seu servei, lluny de Catalunya, o fer i anar allà on volguessin: Carles els declarava lliures del jurament de lleialtat. A despit de la perspectiva d'una vellesa més calmada, prop de la cort imperial, Basset es va quedar. A defensar Barcelona. I ho va fer, aferrissadament, fins a la caiguda de la ciutat. Un cop Barcelona en mans borbòniques, Basset, junt amb d'altres comandaments civils i militars, fou detingut. L'empresonaren. El 1719, l'ocupació d'Ondarribia pels francesos, alliberà un Basset vell i malalt que romaní a la presó d'aquesta ciutat.

I ja no en sabem res més. Diuen que va compartir exili amb tants compatriotes escampats aleshores per Europa, que va anar a Viena, a la Cort. Diuen.

Núria Cadenas

PER FI, A GANDIA...

Un important projecte d'execució imminent permetrà que, a la fi de l'any 2005, moltes llars comencen a tindre aigua d'excel·lent qualitat, i es completarà en la totalitat de les llars a finals de 2006.

AIGUA DE QUALITAT

De les nostres aixetes eixirà una de les millors aigües d'Espanya.

PER A TOTES LES PERSONES

Tots gaudirem d'una millor qualitat de vida. Però hem de fer-ho junts.

NO EN MALBARATES
NI UNA GOTA

 AJUNTAMENT
DE GANDIA
MEDI AMBIENT

 OMNIUM BÈRCO, S.A.

 AJUNTAMENT
DE GANDIA
MEDI AMBIENT

 OMNIUM BÈRCO, S.A.